

การยุบพรรคการเมือง

ชงคชาญ สุวรรณมณี
วิทยากรชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

แนวความคิดเรื่องพรรคการเมืองของไทย ได้เริ่มมีขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อครั้งที่ทรงโปรดเกล้าฯให้มีการทดลองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยจัดตั้งเมืองดุสิตธานีขึ้น และได้มีการตั้งพรรคการเมืองสองพรรค คือ พรรคโบว์สีน้ำเงิน มีท่านราม ฤ กรุงเทพ (รัชกาลที่ 6) เป็นหัวหน้าพรรคและพรรคโบว์แดง มีพลเอก เจ้าพระยารามราฆพ เป็นหัวหน้าพรรค ได้ทดลองใช้ในลักษณะสมมุติ และได้แพร่หลายไปสู่ประชาชน ซึ่งมีการทดลองใช้อยู่ไม่นานก็ยกเลิกไป จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 คณะบุคคลคณะหนึ่งที่เรียกว่า คณะราษฎร ซึ่งประกอบไปด้วยทหาร ข้าราชการ และพลเรือน ได้เข้ากระทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย และมีการดำเนินงานในลักษณะที่คล้ายคลึงกับพรรคการเมือง

ต่อมาใน พ.ศ. 2489 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นครั้งแรก โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 14 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งคณะพรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย” ปรากฏว่าได้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นหลายพรรค แต่เป็นพรรคการเมืองที่ยังไม่มีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองรับรอง เช่น พรรคก้าวหน้า พรรคประชาธิปไตย พรรคสหชีพ พรรคชาติสังคมนิยมประชาธิปไตย เป็นต้น จนกระทั่งในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีพรรคการเมืองในประเทศไทยเหมือนกับอารยประเทศ จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 ขึ้นถือเป็นครั้งแรก ของประวัติศาสตร์การเมืองไทย โดยได้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นเป็นจำนวนมากถึง 30 พรรคด้วยกัน พรรคที่สำคัญได้แก่ พรรคเสรีนิยมคึกคัก พรรคประชาธิปไตย พรรคเสรีประชาธิปไตย พรรคราษฎร พรรคประชาชน พรรคชาติสังคมนิยม เป็นต้น หลังจากนั้นประเทศไทยก็มีการประกาศยกเลิกและมีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หลายครั้ง ตามสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลานั้น ๆ ทำให้พรรคการเมืองไทยไม่มีโอกาสในการแสดงบทบาทที่สำคัญของพรรคการเมืองได้อย่างต่อเนื่องเพียงพอที่จะพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีเสถียรภาพ

ในปัจจุบันพรรคการเมืองที่ยังคงดำเนินการอยู่มีจำนวน 74 พรรค ซึ่งอยู่ภายใต้ข้อกำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 โดยที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติไม่ได้ให้มีการยกเลิกหรือยุบพรรคการเมือง เพียงแต่ไม่ให้ความเคลื่อนไหวหรือมีกิจกรรมทางการเมืองตามปกติเท่านั้น

สำหรับสาเหตุของการยกเลิกหรือยุบพรรคการเมืองในปัจจุบันนั้น มีกฎหมายพรรคการเมืองกำหนดไว้ดังนี้

1. ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองแล้วไม่สามารถดำเนินการให้มีสมาชิก 5,000 คน ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย สมาชิกที่มีที่อยู่ในแต่ละภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และให้มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อย ภาคละ 1 สาขา

2. ไม่ส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป 2 ครั้งติดต่อกันหรือเป็นเวลา 8 ปีติดต่อกัน สุดแต่ระยะเวลาใดจะยาวกว่ากัน

3. มีสมาชิกเหลือไม่ถึง 5,000 คนเป็นระยะเวลาติดต่อกันหนึ่งปี
4. ไม่เรียกประชุมใหญ่พรรคการเมืองหรือไม่มีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเป็นระยะเวลาติดต่อกันหนึ่งปี โดยมีเหตุอันสมควรอันจะอ้างได้ตามกฎหมาย
5. เหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง
6. มีการรวบรวมพรรคการเมือง
7. หัวหน้าพรรคไม่จัดทำรายงานผลการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา
8. ไม่ใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนตามที่กำหนดไว้และไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินในรอบปีปฏิทิน ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป
9. พรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันอาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง ดังนี้
 - 1) กระทำการล้มล้างหรือกระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
 - 2) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม
 - 3) กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร หรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือ
 - 4) กระทำการฝ่าฝืน ในกรณี ต่อไปนี้
 - พรรคการเมืองรับบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย เข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง หรือยอมให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง
 - พรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง ช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือผู้เข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภาเพื่อให้ได้รับเลือกตั้งหรือได้รับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ทั้งนี้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม
 - พรรคการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีแหล่งที่มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
 - พรรคการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองรับบริจาคจากผู้ใด เพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ
 - พรรคการเมืองรับบริจาคเพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมืองจาก
 - 1) บุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย
 - 2) นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจหรือกิจการหรือจดทะเบียนสาขาอยู่ในหรือนอกราชอาณาจักร
 - 3) นิติบุคคลที่จดทะเบียนในราชอาณาจักร ซึ่งมีบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยมีทุนหรือเป็นผู้ถือหุ้นเกินกว่าร้อยละห้าสิบ
 - 4) องค์กรหรือนิติบุคคลที่ได้รับทุนหรือได้รับเงินอุดหนุนจากต่างประเทศ
 - 5) บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

- พรรคการเมืองหรือผู้ใดสมควรเห็นเป็นใจ หรือสนับสนุนให้บุคคลใดดำเนินการใด เพื่อให้บุคคลอื่นหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง หลงเชื่อหรือเข้าใจว่าพรรคการเมืองอื่นหรือบุคคลใดกระทำความผิด โดยปราศจากมูลความจริง

- พรรคการเมืองหรือผู้ใดสมควรเห็นเป็นใจ หรือสนับสนุนให้บุคคลใดดำเนินการใด เพื่อกลั่นแกล้งพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง กรรมการสาขาพรรคการเมือง หรือผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองโดยปราศจากมูลความจริง

กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมือง

- ขั้นตอนการยุบเลิกพรรคการเมือง

1. เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนหรือมีผู้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียน ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง ถ้าเห็นว่ามีความผิดเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองใด ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ว่าพรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง

2. เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง ถ้าจริงให้นายทะเบียน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเลิกพรรคการเมืองนั้น และประกาศในราชกิจจานุเบกษา

3. เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคแต่พรรคการเมืองนั้นยังมีสมาชิกที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

- การควบรวมพรรคการเมือง

1. ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรจะมีการควบรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้

2. การควบรวมพรรคการเมือง อาจเป็นการรวมกันเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่หรืออาจเป็นการรวมเข้าเป็นพรรคเดียวกับพรรคการเมืองที่เป็นหลักก็ได้

3. ให้นายทะเบียนมีคำสั่งให้พรรคการเมืองเดิมที่รวมเข้ากันเป็นอันเลิกไป โดยให้สมาชิกพรรคการเมือง ทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิและความรับผิดชอบพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ ตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้นายทะเบียนประกาศคำสั่ง การเลิกและการควบรวมพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา

สภาพปัญหาการยุบพรรคการเมือง

พรรคการเมืองไทยยังคงเผชิญกับปัญหาเรื่องการยุบพรรคการเมืองอย่างต่อเนื่องมาด้วยเหตุผลทางการเมืองเองหรือเหตุที่กฎหมายเปิดช่องให้มีการยุบพรรคการเมืองได้โดยง่าย ส่งผลให้พรรคการเมืองและกลุ่มการเมืองต่าง ๆ พยายามใช้กลไกการยุบพรรคการเมืองเป็นเครื่องมือต่อสู้ ใช้ขจัดคู่แข่งทางการเมือง อันไม่เป็นไปตามครรลองประชาธิปไตย ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองแบ่งพรรคแบ่งพวกกัน ขาดความสามัคคีต่อกัน ไม่เป็นตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถสรุปสภาพปัญหาการยุบพรรค ได้เป็น 3 กลุ่มปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาการยุบพรรคการเมืองนำมาซึ่งปัญหาในระบบพรรคการเมืองและการเมืองไทย ซึ่งเป็นการลดทอนความหลากหลายทางการเมือง (Political Pluralism) เป็นการกระทำที่สวนทางกับหลักสากลของรัฐประชาธิปไตยที่มุ่งรักษาความหลากหลายในสังคม เป็นการปิดกั้นโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในฐานะผู้ที่สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์และเจตนารมณ์ทางการเมืองตรงกันกับประชาชนผู้นั้น และยังเป็นการทำลายตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน (Political Linkage) อันเป็นหน้าที่สำคัญของพรรคการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการยุบพรรคการเมืองที่มีสมาชิกพรรคเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งกำลังทำหน้าที่ตัวกลางเชื่อมระหว่างรัฐกับประชาชน อีกทั้งยังเป็นการทำลายโอกาสที่พรรคการเมืองไทยจะพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันในระบบการเมือง ที่สำคัญยังเป็นชนวนบ่มเพาะปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยในระยะที่ผ่านมาให้ลุกลามบานปลายยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้มีอำนาจทางการเมืองไทยทุกฝ่ายต่างพยายามใช้กลไกการยุบพรรคการเมืองเป็นเครื่องมือกำจัดศัตรูคู่แข่งทางการเมือง โดยอาศัยช่องทางที่กฎหมายไทยกำหนดเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองไว้อย่างกว้างขวางมาก พร้อมทั้งไม่มีกลไกทางวิธีพิจารณาที่เป็นหลักประกันมิให้มีการยุบพรรคการเมืองได้โดยง่าย เมื่อมีการยุบพรรคการเมืองใดก็ทำให้สาธารณชนโดยเฉพาะที่อยู่ในช่วงตรงกันข้ามเกิดความเคลือบแคลงสงสัยในความสุจริตและเที่ยงธรรมของนายทะเบียนพรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้ง และศาลรัฐธรรมนูญ

2. ปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและการละเมิดพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ไทยเป็นภาคี โดยเหตุยุบและสิ้นสภาพพรรคการเมือง กระบวนการ และผลของการยุบพรรคการเมืองตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายพรรคการเมืองไทยนั้น มีปัญหาในเชิงหลักการ ดังนี้

1) เหตุแห่งการสิ้นสภาพพรรคการเมือง เช่น ไม่สามารถดำเนินการจัดหาสมาชิกได้ไม่น้อยกว่า 5,000 คน กระจายไปในทุกภาคและจัดตั้งสาขาพรรคในทุกภาค 4 ภาค 4 สาขา ภายในเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึง 5,000 คน เป็นระยะเวลาติดต่อกันหนึ่งปี และ ไม่มีการเรียกประชุมใหญ่พรรคการเมือง หรือไม่มีการดำเนินกิจกรรมใดทางการเมือง เป็นระยะเวลาติดต่อกันหนึ่งปี โดยมีได้มีเหตุอันสมควรจะอ้างได้ตามกฎหมาย

2) เหตุแห่งการยุบพรรคการเมือง เช่น ไม่ยื่นรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองภายในกำหนดเวลาโดยไม่มีเหตุอันสมควร และการไม่ยื่นรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง หรือยื่นรายงานที่ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง หรือใช้จ่ายเงินที่ได้รับสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และกระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย เป็นต้น ส่วนสาเหตุการยุบพรรคการเมืองเพราะสมาชิกหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองและกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมนั้น แม้เป็นกรณีที่บัญญัติไว้โดยตรงในรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสองก็ตาม ซึ่งเป็นหลักการที่ไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม หรือ หลักนิติรัฐ และหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

3) ผลของการยุบพรรคการเมือง เช่น กรณีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา 237 วรรคสอง ตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้กรรมการบริหารพรรคทั้งคณะต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไปพร้อมกับการยุบพรรค หรือกรณีตามมาตรา 98 ของกฎหมายพรรคการเมืองที่กรรมการบริหารพรรคการเมืองอาจถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่ามีปัญหาการใช้และการตีความบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เช่น เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 68 เป็นการบัญญัติกฎหมายมีลักษณะ

กว้างขวาง ไม่เฉพาะเจาะจงจึงเคยเกิดการตีความแบบขยายความ ส่งผลให้หลายฝ่ายโดยเฉพาะนักวิชาการ เห็นว่า เป็นการตีความที่ไม่สอดคล้องกับหลักนิติรัฐ หลักการตีความรัฐธรรมนูญและขัดกับหลักตรรกะ รวมทั้ง เป็นการลิดรอนสิทธิมนุษยชนตามพันธกรณีประเทศไทยเป็นภาคี

3. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและการยุบพรรคการเมือง โดยยังขาด มาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมพรรคการเมืองหรือการไม่นำมาตรการที่มีอยู่แล้วมาใช้บังคับ เช่น การสั่งให้ มติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองเป็นอันยกเลิกไป การสั่งการให้พรรคการเมืองหรือบุคคลใด ๆ เลิกการกระทำ เพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยวิถีทางของรัฐธรรมนูญ เป็นต้น ที่ผ่านมาองค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายมิได้พิจารณาปรับใช้มาตรการดังกล่าวแทนการยุบพรรคการเมือง ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายพรรคการเมืองไทยไม่เปิดช่องให้มีการเลือกใช้มาตรการอย่างยืดหยุ่นและเหมาะสมเป็นธรรม ตามควรแก่กรณีได้ รวมทั้งยังขาดมาตรการทางกฎหมายที่จะทำให้การยุบพรรคการเมืองเกิดสภาพบังคับ ที่แท้จริง เพราะหลังจากการยุบพรรคไปแล้วยังมีพรรคตัวแทนและมีการสั่งการจากผู้มีอำนาจเหมือนเดิม

ผลของการยุบพรรคการเมือง

ผลของการยุบพรรคการเมือง พรรคการเมืองที่ถูกยุบไปแล้ว ต้องดำเนินการชำระบัญชีหลังการเลิก หรือยุบพรรคการเมือง เมื่อได้หักหนี้สินและค่าใช้จ่ายแล้วยังมีทรัพย์สินเหลืออยู่เท่าใดให้ออนแกงค์การ สาธารณกุศล ตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับพรรคการเมือง ถ้าข้อบังคับพรรคการเมืองไม่ได้ระบุไว้ ให้ทรัพย์สิน ที่เหลือนั้นตกเป็นของกองทุน

การขอจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ ภายหลังจากที่ถูกยุบพรรคไปแล้ว กรรมการบริหาร ของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปจะจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรค การเมืองหรือมีส่วนร่วมในการจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนด 5 ปี

หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง ต้องถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งเพิกถอน สิทธิเลือกตั้ง มีกำหนดเวลา 5 ปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ทั้งนี้ อันเนื่องมาจากพรรคการเมือง ทำการฝ่าฝืนไม่ใช้จ่ายและไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด ในมาตรา 82 หรือ กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่สามารถศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองได้ ตามมาตรา 94 เช่น (1) กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตาม รัฐธรรมนูญ (2) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (3) กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น และปรากฏหลักฐาน อันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำดังกล่าว

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

การยุบพรรคการเมืองถือเป็นประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนมาก ตามประวัติศาสตร์มีการถกเถียงกัน มาโดยตลอดว่าเป็นเรื่องที่ขัดต่อหลักประชาธิปไตยหรือไม่ ซึ่งผู้ร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งฝ่ายที่สนับสนุนเรื่องนี้ เห็นว่ามาตรการยุบพรรคการเมืองเป็นเครื่องมือในการรักษาประชาธิปไตยไว้ ดังนั้นนักวิชาการบางท่านได้กล่าว ว่า "เมื่อพวกหัวรุนแรงจัดมาในคราวพรรคการเมือง ก็จะต้องสร้างความท้าทายต่อหัวใจของระบบเลยทีเดียว" การยุบพรรคการเมืองเป็นเรื่องของประชาธิปไตย เป็นวิธีที่เหมาะสมหรือไม่ ? ผู้ศึกษาเห็นว่ามาตรการยุบ พรรคการเมืองยังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อหยุดยั้งพรรคที่ก่อให้เกิดอันตรายอย่างยิ่งต่อระบอบประชาธิปไตย รัฐต้อง ดำเนินการเป็นสองรูปแบบ กล่าวคือ ควรใช้มาตรการรณรงค์ประชาธิปไตยสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน

ได้พัฒนาเรียนรู้เข้าใจเข้าถึงบทบาทของพรรคการเมือง สามารถมองเห็นได้เองว่าพรรคการเมืองใดดีหรือไม่ดี ควรสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนพรรคการเมืองใด และรัฐควรมีมาตรการยุบพรรคการเมืองไว้เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งความสงบ สันติสุขภายใต้การปกครองระบบประชาธิปไตยที่เต็มใบ โดยต้องใช้มาตรการเฉพาะหน้า เช่น ให้มีการตีความและใช้บังคับกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักนิติรัฐ-หลักนิติธรรมและหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเคารพหลักเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง และดำเนินกิจกรรมทางการเมือง สิทธิในการฟ้องร้องคดีต่อศาล สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม และมาตรการระยะยาว ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เช่น การเสนอคำร้องให้ยุบพรรคการเมืองเป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งมิใช่เป็นการใช้อำนาจร่วมของคณะกรรมการการเลือกตั้งกับนายทะเบียน เป็นต้น

บรรณานุกรม

- การยุบพรรคการเมือง. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2558 จาก การยุบพรรคการเมือง-Wiki.kpi.ac.th
ข้อมูลพรรคการเมืองที่ยังดำเนินการอยู่. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2558 จาก
http://www.ect.go.th/th/wp-content/uploads/2013/11/party_24.pdf
คณิต ฒ นคร . (2551) กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. กรุงเทพฯ: วิญญูชน
ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทนิยามพรรคการเมือง. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2558 จาก
<http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1435>
ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2552) กฎหมายรัฐธรรมนูญ แนวคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ. กรุงเทพฯ :
วิญญูชน
ณรงค์เดช สุระโฆษิต. (2554) แนวทางปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง. รายงานวิจัย.
กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า
ทฤษฎีกฎหมายเยอรมันเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2558 จาก
<http://www.prachatai.com/journal/2007/05/12877>
ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2517) การใช้กฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา
บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2542) การเลือกตั้งและพรรคการเมือง: บทเรียนจากเยอรมัน. กรุงเทพฯ :
สถาบันนโยบายศึกษา
วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2546) วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีของศาลรัฐธรรมนูญ
ต่างประเทศกับศาลรัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพฯ : วิญญูชน
60 ปี กฎหมายพื้นฐาน – 60 Jahre Grundgesetz. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2558 จาก
<http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1362>